

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

КРЕДИТУВАННЯ БАНКАМИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розглянуто функції кредитування. Охарактеризовано класифікацію кредитів за кількома ознаками. Досліджено призначення Програми кредитування «Доступні кредити 5–7–9%». Висвітлено розподіл наданих кредитів згідно з програмою «Доступні кредити 5–7–9%» за галузями економіки. Проаналізовано обсяги кредитування за напрямками використання. Виконано порівняння умов кредитування, що пропонуються провідними банками України. Наведено динаміку кредитування за категоріями підприємств. Розглянуто структуру кредитного портфелю залежно від розмірів підприємств. Досліджено питому вагу різних видів кредитування за видами діяльності позичальників у кредитному портфелі банків. Проведено аналіз кредитного портфелю за видами діяльності суб'єктів господарювання.

Ключові слова: кредитування; кредит; функції кредитів; види кредитів; програми кредитування.

Актуальність теми. Кредитування суб'єктів господарювання відіграє ключову роль у забезпеченні стійкого функціонування економіки, особливо в умовах воєнного стану, коли перед багатьма підприємствами постають проблеми, пов'язані з фінансовими труднощами, зумовленими обмеженнями щодо ведення господарської діяльності, втратою ресурсів і нестабільністю зовнішнього середовища. Надання кредитів бізнесу дозволяє вирішувати першочергові потреби щодо забезпечення достатнього обсягу оборотного капіталу, підтримувати виробництво, адаптуватися до нових економічних викликів, а також зберігати існуючі робочі місця.

В умовах воєнного стану банки змушені діяти за підвищених ризиків, які включають погіршення платоспроможності позичальників, зростання частки проблемних (сумнівних) кредитів і необхідність адаптації програм фінансування до актуальних потреб бізнесу. Особливу роль у цьому контексті відіграє державна

підтримка, яка в сучасних економічних реаліях реалізовується здебільшого через спеціальні кредитні програми, зокрема «Доступні кредити 5–7–9%», що стала важливим інструментом дієвої підтримки суб'єктів господарювання. Вищезазначеним обґрунтовується актуальність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню процесів кредитування в сучасній науковій літературі присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних фахівців, зокрема цю проблематику висвітлювали Н. І. Версаль (теорії кредиту) [1], У. В. Владичин (банківське кредитування) [2]. А. В. Демківський обґрунтовував загальні положення кредитних відносин [3], О. В. Дзюблюк досліджував кредитні важелі стимулювання економічного розвитку [4], Н. Д. Фаюра займалася вивченням сутності та факторів кредитування [5].

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень щодо сутності кредитування суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану; проведенні аналізу діючих механізмів фінансування бізнесу, зокрема таких як програма «Доступні кредити 5–7–9%»; порівнянні умов кредитування у провідних банках України та виявленні ключових тенденцій і проблем.

Викладення основного матеріалу. Кредитування є основним інструментом фінансової підтримки суб'єктів господарювання, який забезпечує тимчасовий доступ до вільних ресурсів для покриття поточних витрат, реалізації інвестиційних проєктів, підтримки ліквідності бізнесу. Кредит є економічними відносинами між кредитором і позичальником, у межах яких кредитор передає позичальнику фінансові або матеріальні ресурси на умовах повернення, строковості та платності, цільового фінансування та забезпечення. Такий механізм дозволяє ефективно розподіляти фінансові ресурси в економіці, підтримувати стабільність господарської діяльності підприємств і стимулювати їхній розвиток [6].

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III «...банківський кредит – будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми» [7].

Кредитування виконує кілька важливих функцій. Воно забезпечує мобільність фінансових ресурсів, підтримує платоспроможність бізнесу, а також створює умови для довгострокового зростання економіки шляхом фінансування інноваційних і масштабних проєктів. Крім того, кредитування дозволяє ефективно розподіляти ризики між позичальниками і кредиторами завдяки застосуванню таких принципів (засад), як повернення, строковість, платність, забезпеченість і цільове використання [8].

Класифікація кредитів є важливим аспектом кредитної діяльності, оскільки вона дозволяє адаптувати механізми фінансування до специфіки потреб позичальників. Залежно від форми надання кредити поділяються на грошові і товарні. Грошові кредити є найбільш поширеними й надаються у формі коштів, які використовуються для фінансування поточних витрат чи інвестиційних проєктів. Товарні кредити передбачають передачу товарів або матеріалів з відстрочкою платежу, що є поширеним у торгівлі та промисловості [6].

За терміном використання кредити поділяються на короткострокові, середньострокові та довгострокові. Короткострокові кредити (терміном до одного року) використовуються для покриття поточних потреб бізнесу (закупівля сировини чи виплата заробітної плати). Середньострокові кредити (терміном від одного до трьох років) найчастіше залучаються для реалізації проєктів середньої тривалості, наприклад, модернізації обладнання чи створення нових виробничих потужностей. Довгострокові кредити (понад три роки) спрямовані на фінансування масштабних інвестиційних проєктів, таких як будівництво або впровадження інновацій [8].

Залежно від мети кредитування розрізняють оборотні та інвестиційні кредити. Оборотні кредити (кредити в поточну діяльність) забезпечують фінансування поточних витрат підприємств і підтримку їхньої ліквідності. Інвестиційні кредити спрямовуються на довгострокові потреби (придбання основних засобів, оновлення обладнання або освоєння нових ринків).

За формою забезпечення кредити поділяються на забезпечені та незабезпечені. Забезпечені кредити надаються під заставу майна, цінних паперів або за наявності гарантій, що знижує ризики для кредитора. Незабезпечені кредити (бланкові) видаються за наявності довіри до платоспроможності позичальника [9].

Кредити також класифікуються за суб'єктами кредитування як кредити для фізичних і юридичних осіб. Кредити для фізичних осіб

зазвичай мають споживчий характер і використовуються для придбання товарів, послуг або нерухомості. Кредити для юридичних осіб, своєю чергою, спрямовані на підтримку операційної діяльності, реалізацію інвестиційних проєктів [9].

За методом надання виокремлюються кредити, що надаються у разовому порядку; окремими траншами у межах встановленого ліміту кредитування; кредити, які надаються понад залишок коштів на поточному рахунку позичальника (овердрафт) [10, С. 95].

Кредитування виконує важливу соціально-економічну роль, сприяючи розвитку бізнесу, створенню робочих місць та забезпеченню конкурентоспроможності підприємств. За кризових умов, зокрема таких, як економічна нестабільність чи воєнний стан, кредити стають ключовим механізмом підтримки підприємств. Вони дозволяють бізнесу адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та забезпечувати стабільність національної економіки.

Відтак, кредитування є багатограним процесом, який забезпечує надання фінансової підтримки для підприємств та стимулює розвиток економіки в цілому. Його ефективність залежить від гнучкості умов надання кредитів, відповідності потребам позичальників та здатності банків управляти кредитними ризиками.

Однією з наймасштабніших державних ініціатив, спрямованих на підтримку малого та середнього бізнесу (МСБ) в Україні є Програма «Доступні кредити 5–7–9%». Її запровадження у 2020 р. стало відповіддю на виклики економічної нестабільності. Воно спрямоване на розширення доступу до фінансових ресурсів підприємствам та фізичним особам-підприємцям, які прагнуть розвивати свій бізнес, створювати нові робочі місця та сприяти економічному зростанню країни. У період воєнного стану програму було адаптовано до нових умов, зокрема розширено спектр напрямів використання коштів та впроваджено додаткові механізми підтримки щодо бізнесу [11].

Основна ідея програми полягає у частковій компенсації відсоткової ставки за кредитами, що дозволяє бізнесу отримувати фінансування на вигідних і досить прийнятних умовах. Процентні ставки в межах програми варіюються від 5% до 9% залежно від мети використання коштів, фінансових показників суб'єктів господарювання та кількості створених робочих місць. Максимальна сума кредиту становить 60 млн грн, термін кредитування – до 5 років.

Додатковою перевагою досліджуваної програми є можливість використання державних гарантій, які покривають до 50% кредиту у разі недостатнього заставного забезпечення [12].

Однією з особливостей програми «Доступні кредити 5–7–9%» є чіткий акцент на підтримку стратегічно важливих секторів економіки. Згідно з даними Міністерства фінансів України найбільше фінансування отримав агропромисловий сектор (близько 40% від загальної суми кредитів). Це зумовлено його ключовою роллю у забезпеченні продовольчої безпеки країни та значним внеском у валютні надходження через експорт сільськогосподарської продукції.

Галузь торгівлі та послуг отримала близько 25% кредитів. Переробна промисловість залучила 20% фінансування, що сприяє модернізації обладнання та розвитку експортного потенціалу. На транспорт і логістику припало 10%, будівництво та інфраструктуру – 5% [12] (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл наданих кредитів за галузями згідно з програмою «Доступні кредити 5–7–9%»

Галузь	Частка від загальної суми кредитів, %
1. Агропромисловий сектор	40
2. Торгівля та послуги	25
3. Переробна промисловість	20
4. Транспорт і логістика	10
5. Будівництво та інфраструктура	5

Джерело: [12]

Як показано в табл. 1, найбільші обсяги кредитування спрямовано до агропромислового комплексу, оскільки цей сектор є одним із головних джерел забезпечення продовольчої безпеки країни та світу й експортних доходів. Значна частка кредитів також направлена до торгівлі та промисловості, що забезпечують функціонування економіки в умовах кризових явищ.

За даними Асоціації українських банків у 2022–2023 рр. у межах програми «Доступні кредити 5–7–9%» спостерігалось поступове зростання обсягів кредитування, що зумовлено високим попитом на пільгове фінансування з боку підприємств. Якщо у довоєнний період основний акцент робився на інвестиційних проектах, то під час війни понад 50% виданих кредитів спрямовано на поповнення оборотного капіталу. Це було викликано необхідністю

покриття поточних витрат, таких як закупівля сировини, виплата зарплат і подолання логістичних труднощів [13].

Середня сума виданого кредиту становить близько 4 млн грн, що свідчить про орієнтацію програми на підтримку малого та середнього бізнесу. Найбільші кредити отримують підприємства агропромислового сектору для реалізації великих інвестиційних проєктів (закупівля сучасного обладнання або модернізація інфраструктури) [14] (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяги кредитування за напрямками використання

Напрямок використання	Частка кредитів, %
1. Інвестиційні проєкти	30
2. Поповнення оборотного капіталу	50
3. Рефінансування	20

Джерело: [13]

З табл. 2 видно, що під час війни домінує кредитування оборотного капіталу, що допомагає підприємствам зберегти ліквідність та адаптуватися до нових економічних реалій. Інвестиційні проєкти, хоч і отримують менше фінансування, все ще залишаються важливими з позиції стратегічного розвитку економіки.

Незважаючи на успішність програми «Доступні кредити 5–7–9%», існують певні перешкоди. Спостерігається наявність підвищених ризиків через нестабільність економічної ситуації та руйнування інфраструктури в багатьох регіонах. Це змушує фінансові установи обмежувати довгострокові позики, надаючи перевагу короткостроковим кредитам із швидким поверненням. Однак програма «Доступні кредити 5–7–9%» залишається ключовим інструментом для стабілізації економіки, оскільки вона дозволяє підприємствам отримувати доступ до фінансування на вигідних умовах. Особливу роль відіграє підтримка агропромислового сектору, торгівлі та промисловості, які є драйверами розвитку економіки країни.

Згідно з даними, опублікованими у 2023 р., у межах програми «Доступні кредити 5–7–9%» було надано понад 60 000 кредитів на загальну суму 237,5 млрд грн. Значна частка фінансування припадає на підприємства, які працюють у стратегічно важливих галузях економіки, зокрема таких, як агропромисловий комплекс, торгівля, промисловість, логістика та будівництво [14]. Програма активно реалізовується державними та комерційними банками України.

Серед них виокремлюються АТ «Ощадбанк», АБ «Укргазбанк», АТ КБ «ПриватБанк» та Перший Український Міжнародний Банк (ПУМБ). Кожним із них розроблено власні умови кредитування, максимально адаптовані до потреб позичальників.

АТ «Ощадбанк» пропонує кредити на суму до 60 млн грн за ставкою 5%, 7% або 9% залежно від мети використання коштів. Умови передбачають фінансування інвестицій, поповнення оборотного капіталу та рефінансування. Особливої уваги заслуговують пропозиції для аграрного сектору, які включають фінансування закупівлі сільськогосподарської техніки та палива. Завдяки співпраці з державою банк також надає часткові державні гарантії, які полегшують доступ позичальників до кредитних ресурсів [15].

АБ «Укргазбанк» орієнтований на підтримку екологічно спрямованих проєктів, пропонуючи вигідні умови для підприємств, які впроваджують енергоефективні технології. Умови програми ідентичні: максимальна сума кредиту становить 60 млн грн, а відсоткові ставки варіюються. Особливістю пропозицій банку є гнучкість у роботі з підприємствами агропромислового комплексу та промисловості [16].

АТ КБ «ПриватБанк» вирізняється швидкістю ухвалення рішень та можливістю онлайн-оформлення кредитів. Максимальна сума кредиту також становить 60 млн грн, а напрямки фінансування включають інвестиції, рефінансування та поповнення оборотного капіталу. Цей банк пропонує спрощені вимоги до документації, що робить його привабливим для підприємців, які цінують оперативність [17].

АТ «ПУМБ» пропонує універсальні умови кредитування для підприємств усіх галузей. Максимальна сума кредиту — до 60 млн грн, ставки — 5%, 7% або 9% залежно від мети використання коштів. Банк підтримує розвиток бізнесу у сферах торгівлі, логістики та промисловості. Програма спрямована на підтримку підприємців у відновленні та розширенні їхньої діяльності (табл. 3) [18].

Аграрний сектор є пріоритетним напрямом через його ключове значення в забезпеченні світової продовольчої безпеки та масштабні обсяги експорту. Торгівля, промисловість та логістика також отримують значну підтримку, оскільки забезпечують функціонування внутрішнього ринку.

Таблиця 3

Порівняння умов кредитування у провідних банках

Банк	Максимальна сума кредиту	Процентні ставки	Мета кредитування	Особливості
АТ «Ощадбанк»	60 млн грн	5%, 7%, 9%	Інвестиції, оборотний капітал, рефінансування	Спеціальні умови для аграріїв
АБ «Укргазбанк»	60 млн грн	5%, 7%, 9%	Інвестиції, екологічні проєкти рефінансування	Пільги для екологічних ініціатив
АТ КБ «ПриватБанк»	60 млн грн	5%, 7%, 9%	Інвестиції, рефінансування, оборотний капітал	Онлайн-оформлення, швидке ухвалення
АТ «ПУМБ»	60 млн грн	5%, 7%, 9%	Інвестиції, оборотний капітал, рефінансування	Підтримка широкого спектру галузей

Джерело: [15–18]

Кредитування українських підприємств під час воєнного стану стало одним із ключових факторів підтримки економіки. Водночас цей процес супроводжується викликами, пов'язаними із ризиками, неплатоспроможністю позичальників та змінами у структурі кредитного портфелю. Згідно з аналітичними даними, наданими Асоціацією українських банків (АУБ), спостерігається суттєве зменшення кредитного портфелю для певних категорій підприємств і, водночас, збільшення для інших, що демонструє адаптивність фінансового сектору до нових реалій [10]. Важливим показником є динаміка кредитного портфелю (КП) для різних категорій підприємств, представлена на рис. 1.

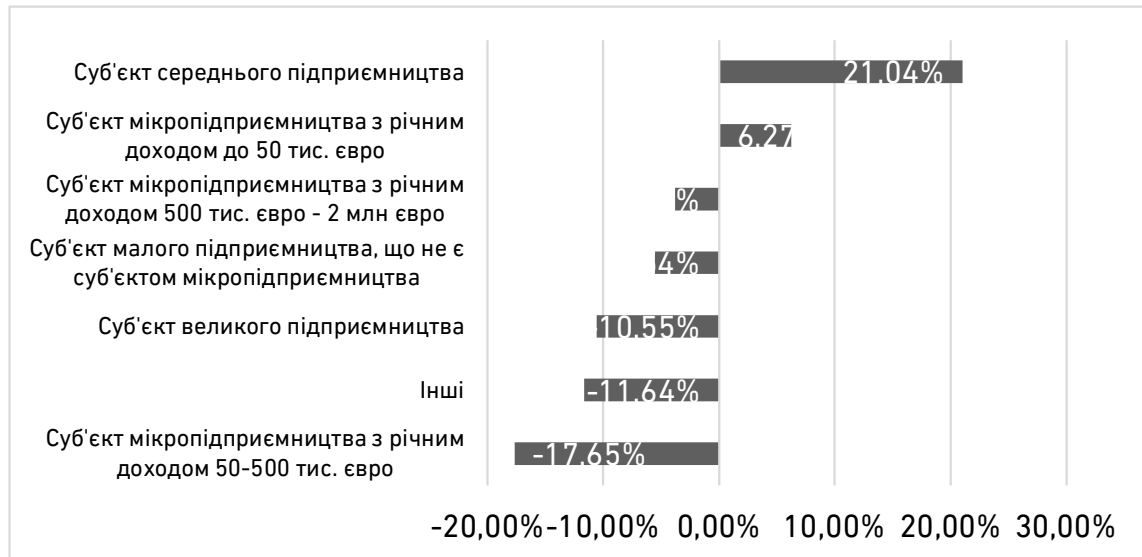

Рис. 1. Динаміка кредитування за категоріями підприємств з 01.03.2022 р. по 01.04.2024 р.

Джерело: [12]

Згідно з даними рис. 1 найсуттєвіше скорочення кредитного портфелю спостерігається у суб'єктів мікропідприємництва з річним доходом від 50 до 500 тис. євро – зниження склало 17,65%. Це може бути зумовлено обмеженими фінансовими ресурсами таких підприємств, їхньою залежністю від зовнішніх ринків збуту та низькою платоспроможністю в умовах війни.

Наступною групою зі значним падінням є інші підприємства – суб'єкти, які працюють у нестабільних галузях або в регіонах, де ведуться активні бойові дії (- 11,64%). Також скорочення спостерігається у великих підприємств (-10,55%), що частково пояснюється зниженням виробничих потужностей, логістичними проблемами та значним руйнуванням інфраструктури.

З іншого боку, позитивну динаміку показали:

- середні підприємства – зростання КП на 21,04%. Це свідчить про активну підтримку банками сегменту, який демонструє гнучкість і адаптивність до нових умов;
- мікропідприємства з доходом до 50 тис. євро – зростання на 6,27%, що пов'язано з невеликими сумами кредитів та відносно низькими ризиками для банків при фінансуванні такого бізнесу.

Ці показники вказують на зміщення пріоритетів банків щодо кредитування менш ризикових сегментів економіки та підприємств, що демонструють стабільні фінансові результати навіть в умовах воєнного стану. На рис. 2 наведена структура кредитного портфелю станом на 1 квітня 2024 року.

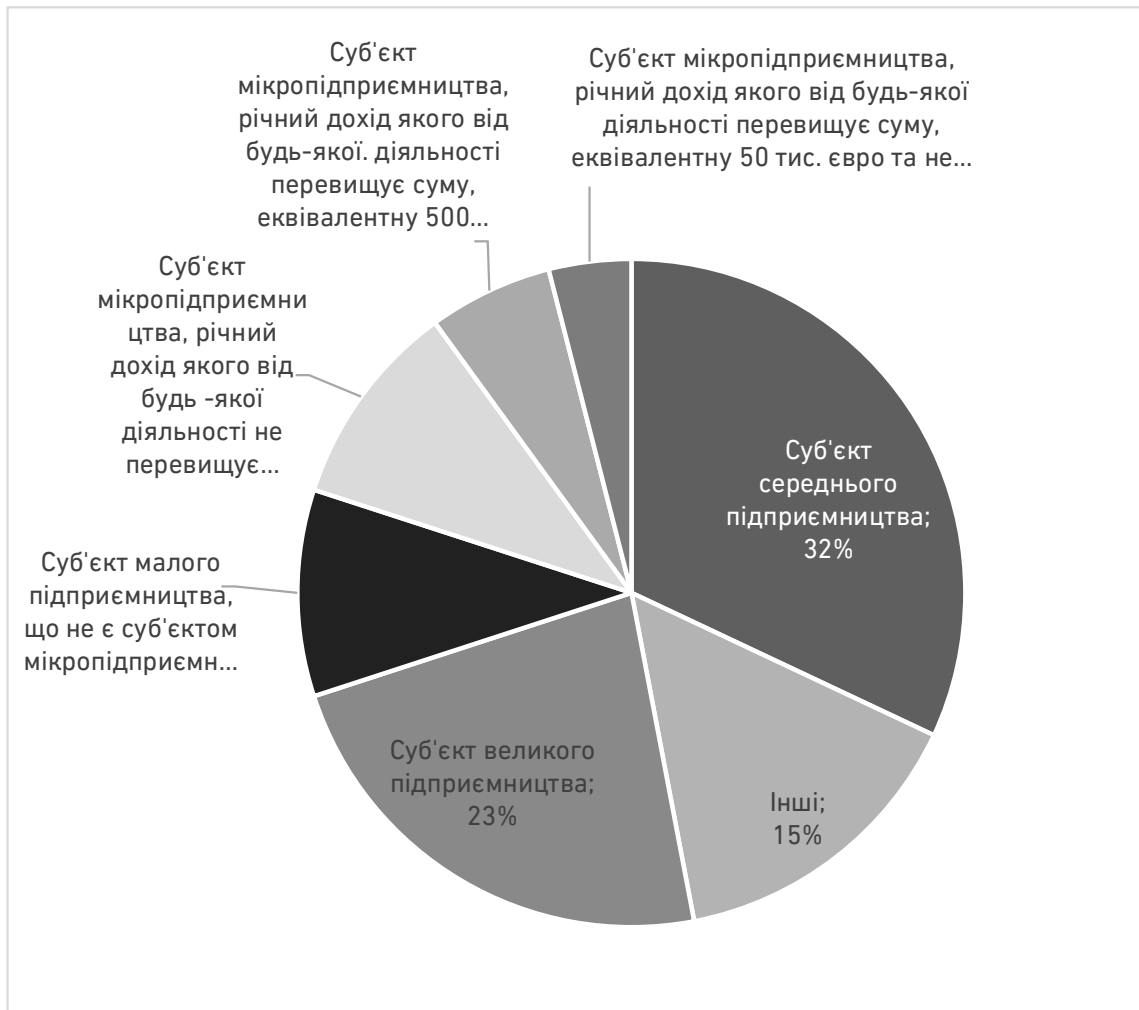

Рис. 2. Структура кредитного портфелю банків за розмірами підприємств станом на 01.04.2024 р.

Джерело: [12]

Середні підприємства займають найбільшу частку – 32%, що свідчить про їхню активну роль у взятті кредитів. Це може пояснюватися їхнім середнім рівнем ризиків та фінансовою стійкістю порівняно з меншими підприємствами. Великі підприємства займають 23%, що демонструє їхню важливість для забезпечення стабільності економіки, але водночас вказує на обмежений доступ до нових кредитів через зростання боргового навантаження та наявні ризики.

Малі підприємства та мікропідприємства в сукупності складають близько 20%, що свідчить про підтримку малого бізнесу, який забезпечує значну кількість робочих місць. Решта 15% належить іншим суб'єктам господарювання, що демонструє диверсифікацію кредитного портфелю.

Рис. 3 демонструє структуру кредитного портфелю за видами діяльності.

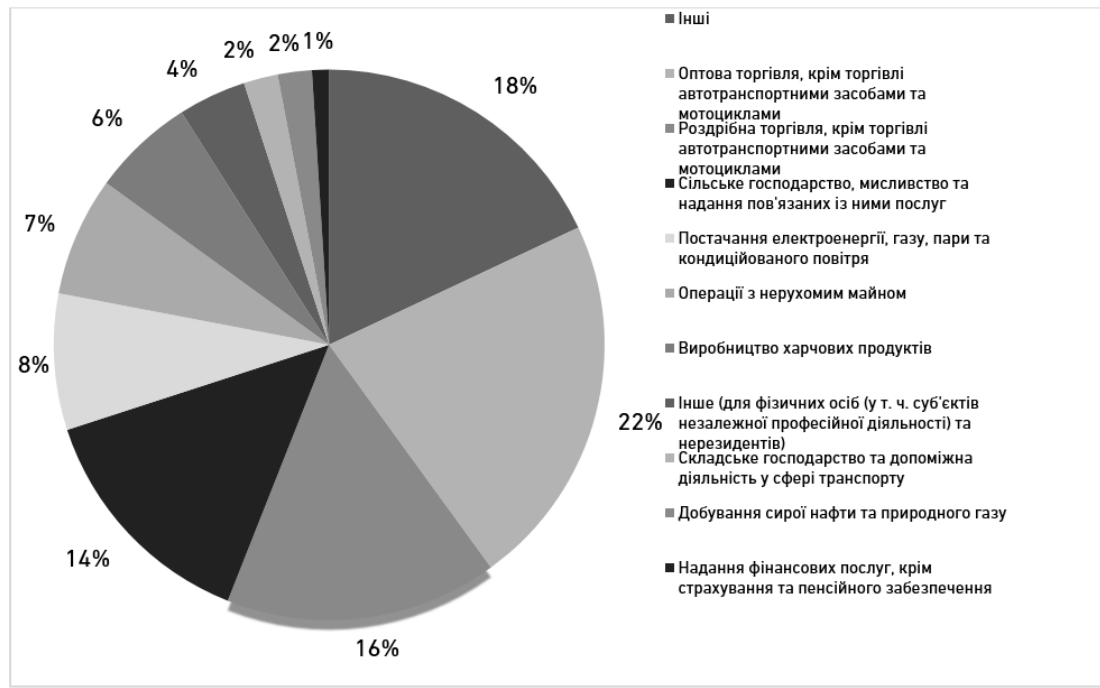

Рис. 3. Питома вага різних видів кредитування за видами діяльності позичальників у кредитному портфелі банків

Джерело: [12]

Таким чином, оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами, посідає перше місце з часткою 22%. Основною причиною є стабільний попит на товари першої необхідності та важливість логістичних процесів у період війни. Роздрібна торгівля займає 16%, оскільки населення продовжує споживати необхідні товари навіть в умовах економічного спаду. Сільське господарство – 14%. Це пояснюється значною підтримкою аграрного сектору. Менші частки належать таким секторам, як:

- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 8%, що вказує на стратегічне значення енергетичного сектору в умовах війни;
- операції з нерухомим майном – 7%, де стабільність забезпечується державними програмами підтримки;
- виробництво харчових продуктів – 6%, що пояснюється зростанням попиту на продукти;
- сфера транспорту та складського господарства – 4%, що зумовлено логістичними труднощами та руйнуванням інфраструктури;

• інші види діяльності (надання фінансових послуг, видобуток нафти та газу) займають незначні частки (від 1% до 2%). Це пов'язано з високими ризиками та обмеженою активністю у цих секторах.

У табл. 4 представлено основні види діяльності та динаміку їхнього кредитного портфелю.

Таблиця 4

Аналіз кредитного портфелю за видами діяльності за період
01.03.2022 р.–01.04.2024 р.

Вид діяльності	Частка у КП, %	Темп приросту, %	Причини змін
Оптова торгівля	22%	-5,0	Зниження попиту через інфляцію
Роздрібна торгівля	16%	-3,8	Падіння купівельної спроможності
Сільське господарство	14%	-2,5	Обмежена логістика, нестача ресурсів
Постачання електроенергії та газу	8%	0,0	Стабільність стратегічного сектора
Операції з нерухомим майном	7%	1,2	Державна підтримка
Виробництво харчових продуктів	6%	2,4	Зростання попиту на продовольство
Транспорт та складське господарство	4%	-0,8	Руйнування інфраструктури
Добування нафти та газу	2%	0,5	Стабільний попит на енергоресурси
Надання фінансових послуг	1%	0,0	Обмежена діяльність у секторі

Джерело: [12]

Оптова торгівля демонструє зниження на 5%, що пояснюється падінням попиту через інфляційний тиск та зростання витрат на логістику. Наслідком може стати зменшення обороту товарів і скорочення обсягів бізнесу. Кредитування роздрібною торгівлі знизилося на 3,8% через падіння купівельної спроможності населення, що є наслідком зростання безробіття та інфляції. Кредитування сільського господарства зменшилося на 2,5% через логістичні складнощі, нестачу пального та обмежений доступ до кредитних ресурсів для закупівлі добрив та техніки. Кредитування операцій з нерухомим майном зросло на 1,2%, що можна пояснити

державними програмами підтримки будівельної галузі та відновлення житла в регіонах. Кредитування виробництва харчових продуктів зросло на 2,4%, що відображає зростання попиту на продукти першої необхідності. Кредитування постачання електроенергії та газу залишається стабільним (0%) завдяки стратегічному значенню сектору. Кредитування транспорту і складського господарства впало на 0,8%, що є результатом руйнування інфраструктури та логістичних труднощів. Ці дані демонструють, що основними викликами для кредитування є інфляція, логістичні труднощі та падіння купівельної спроможності, тоді як підтримка державою окремих секторів економіки дозволяє їм зберігати стабільність.

Табл. 5 відображає позиції провідних банків за обсягами кредитного портфелю суб'єктів господарювання.

Таблиця 5

Обсяги кредитного портфелю банків

Банк	Питома вага КП (%)	Основні фактори впливу
АТ «Ощадбанк»	30	Підтримка державних програм кредитування, зокрема аграрного сектору та промисловості
АБ «Укргазбанк»	25	Акцент на кредитування екологічних проєктів та підприємств малого бізнесу
АТ КБ «ПриватБанк»	20	Широкий спектр послуг для малого та середнього бізнесу, розвиток технологічних рішень
АТ «ПУМБ»	15	Активне фінансування підприємств у ключових галузях, таких як торгівля та виробництво

Джерело: [12]

АТ «Ощадбанк» все ще залишається лідером за обсягами кредитного портфелю завдяки активній участі у державних програмах підтримки. АБ «Укргазбанк», що займає другу позицію, зосереджений на екологічних проєктах та малому бізнесі, що пояснює стабільний рівень його кредитного портфелю. АТ КБ «ПриватБанк» демонструє зростання через підтримку технологічних рішень та малих підприємств. АТ «ПУМБ», хоча й має меншу частку, активно кредитує стратегічно важливі галузі, сприяючи розвитку економіки.

Висновки. Кредитування суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану стало ключовим фактором підтримки економіки.

Програма «Доступні кредити 5–7–9%» продемонструвала свою ефективність, надаючи підприємствам можливість отримувати фінансування для вирішення нагальних потреб, адаптації та збереження стабільності. Завдяки державним гарантіям та компенсації відсоткових ставок вдалося підтримати підприємства малого і середнього бізнесу, що сприяло збереженню робочих місць і стабільності ринку.

Результати виконаного аналізу дають підстави констатувати, що основні обсяги наданих кредитів переважно спрямовані на стратегічні галузі економіки, зокрема, на такі, як торгівля, сільське господарство та харчова промисловість, тоді як транспорт і логістика відчують певні труднощі. Банки (АТ «Ощадбанк», АБ «Укргазбанк», АТ КБ «ПриватБанк» і АТ «ПУМБ») пропонують різноманітні умови кредитування, максимально адаптовані до потреб бізнесу, що дозволило мінімізувати негативний вплив наявної і досить відчутної кризи.

Таким чином, кредитування в умовах воєнного стану виконує не лише економічну, а й соціальну функцію, сприяючи стабільності ринку праці та збереженню підприємств, які формують основу національної економіки. Програма пільгового кредитування «Доступні кредити 5–7–9%» слугує дієвим інструментом для збереження конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу. Крім того, адаптація банківських продуктів до нових умов господарювання дозволяє забезпечувати потреби різних категорій підприємств, що особливо важливо в умовах воєнного стану, запровадженого в країні, починаючи з лютого 2022 р.

Подальший активний розвиток кредитування потребує покращення доступності фінансування в регіонах, постраждалих від війни, та стимулювання довгострокових інвестицій, що є запорукою стійкості економіки країни. Реформування фінансового сектору, розширення спектру державних гарантій та створення умов для залучення довгострокових інвестицій стане важливим етапом у подальшому економічному розвитку України.

1. Версаль Н. І. Теорія кредиту : навч. посіб. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 483 с.
2. Владичин У. В. Банківське кредитування : навч. посіб. К. : Атака, 2016. 648 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/1-bankvske-> (дата звернення: 02.12.2024).
3. Демківський А. В. Гроші та кредит. К., 2015. 528 с. URL: http://megalib.com.ua/book/85_Groshi_ta_kredit.html (дата звернення: 02.12.2024).
4. Дзюблюк О. В. Кредитні важелі стимулювання економічного розвитку. Тернопіль, 2011. 184 с. URL:

<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/25757/1/202011.pdf> (дата звернення: 03.12.2024). **5.** Фаюра Н. Д., Яременко В. В. Сутність та фактори виникнення кредитів. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2011. Вип. 2(1). С. 373–377. **6.** Банківські кредити: сутність, види, механізми. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/19588/> (дата звернення: 01.12.2024). **7.** Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07 грудня 2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 03.12.2024). **8.** Сутність і форми кредиту. URL: <https://buklib.net/books/28145/> (дата звернення: 02.12.2024). **9.** Економічна роль банківського кредитування підприємств. *Economy and Society*. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/122.pdf (дата звернення: 02.12.2024). **10.** Облік і звітність у банках : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2022. 336 с. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/24616> (дата звернення: 03.12.2024). **11.** Міністерство фінансів України : офіційний сайт. Статистика програми «5–7–9%». URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_zh_chas_dii_voennogo_stanu_pidpriiemtsi_otrimali_60_317_kreditiv_na_2375_mlrd_grn_zh_programoiu_dostupni_krediti_5-7-9-4780. (дата звернення: 02.12.2024). **12.** Асоціація українських банків: Кредитування бізнесу під час війни: виклики та можливості. URL: <https://aub.org.ua/104/ekspertna-dumka/14550-kredytuvannia-ukrainskykh-pidpriiemtsiv-pid-chas-viiny-vyklyky-ta-mozhlyvosti> (дата звернення: 03.12.2024). **13.** Розподіл кредитів, наданих суб'єктам господарювання в національній та іноземній валютах за розміром суб'єкта господарювання та видами економічної діяльності, що класифікуються за розділами, з них непрацюючих у визначенні, наведеному в Положенні № 351 станом на 1 листопада 2024 року. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1m4ZYZEGaDIU4o3XK5IrdJyByocvtfac1qBrO_jRSnow/edit?gid=1740268095#gid=1740268095 (дата звернення: 02.12.2024). **14.** Гетьманцев Д. Чи є достатніми темпи відновлення кредитування? URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/ekonomika-glavnaya/analytics-and-forecasts/chie-dostatnimi-tempi-vidnovlennya-kredytuvannya.htm> (дата звернення: 02.12.2024). **15.** Ощадбанк: Кредити для МСБ за програмою «5–7–9%». URL: <https://www.oschadbank.ua/msb/credit/579>. (дата звернення: 02.12.2024). **16.** Укргазбанк: Програма кредитування «5–7–9%». URL: https://www.ukrgasbank.com/small_bussiness/credit/5_7_9_cred/ (дата звернення: 04.12.2024). **17.** ПриватБанк: Програма кредитування бізнесу. URL: <https://privatbank.ua/business/5-7-9> (дата звернення: 02.12.2024). **18.** ПУМБ: Умови участі в програмі «5–7–9%» URL: <https://b2b.pumb.ua/finance/5-7-9> (дата звернення: 04.12.2024).

REFERENCES:

1. Versal N. I. *Teoriia kredytu : navch. posib.* K. : Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2015. 483 s. **2.** Vladychyn U. V. *Bankivske kredytuvannia : navch. posib.* K. : Ataka, 2016. 648 s. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/1-bankivske-> (data zvernennia: 02.12.2024). **3.** Demkivskyi A. V. *Hroshi ta kredyt.* K., 2015. 528 s. URL: http://megalib.com.ua/book/85_Groshi_ta_kredit.html (data zvernennia: 02.12.2024). **4.** Dziubliuk O. V. *Kredytni vazheli stymuliuvannia ekonomichnoho rozvytku.* Ternopil, 2011. 184 s. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/25757/1/202011.pdf> (data zvernennia: 03.12.2024). **5.** Faiura N. D., Yaremenko V. V. *Sutnist ta faktory vynyknennia kredytiv.* *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky.* 2011. Vyp. 2 (1). S. 373–377. **6.** *Bankivski kredyty: sutnist, vydy,*
226

mekhanizmy. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/19588/> (data zvernennia: 01.12.2024). **7.** Pro banky i bankivsku diialnist : Zakon Ukrainy vid 07 hrudnia 2000 r. № 2121-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (data zvernennia: 03.12.2024). **8.** Sutnist i formy kredytu. URL: <https://buklib.net/books/28145/> (data zvernennia: 02.12.2024). **9.** Ekonomichna rol bankivskoho kredytuvannia pidpriemstv. *Economy and Society*. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/122.pdf (data zvernennia: 02.12.2024). **10.** Oblik i zvitnist u bankakh : navch. posib. Rivne : NUVHP, 2022. 336 s. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/24616> (data zvernennia: 03.12.2024). **11.** *Ministerstvo finansiv Ukrainy* : ofitsiinyi sait. Statystyka prohramy «5–7–9%». URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_chas_dii_voiennogo_stanu_pidpriiemtsi_otrim_ali_60_317_kreditiv_na_2375_mlrn_grn_za_programoiu_dostupni_krediti_5-7-9-4780. (data zvernennia: 02.12.2024). **12.** Asotsiatsiia ukrainskykh bankiv: Kredytuvannia biznesu pid chas viiny: vyklyky ta mozhlyvosti. URL: <https://aub.org.ua/104/ekspertna-dumka/14550-kredytuvannia-ukrainskykh-pidpriiemtsiv-pid-chas-viiny-vyklyky-ta-mozhlyvosti> (data zvernennia: 03.12.2024). **13.** Rozpodil kredytiv, nadanykh subiektam hospodariuvannia v natsionalnii ta inozemnii valiutakh za rozmirom subiekta hospodariuvannia ta vydamy ekonomichnoi diialnosti, shcho klasyfikuiutsia za rozdilamy, z nykh nepratsiuiuchykh u vyznachenni, navedenomomu v Polozhenni № 351 stanom na 1 lystopada 2024 roku. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1m4ZYZEGaDIU4o3XK5IrdJyByocvtfac1qBrO_jRSnow/edit?gid=1740268095#gid=1740268095 (data zvernennia: 02.12.2024). **14.** Hetmantsev D. Chy ye dostatnimy tempy vidnovlennia kredytuvannia? URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/ekonomika-glavnaya/analytics-and-forecasts/chy-ye-dostatnimi-tempi-vidnovlennya-kredytuvannya.htm> (data zvernennia: 02.12.2024). **15.** Oshchadbank: Kredyty dlia MSB za prohramoiu «5–7–9%». URL: <https://www.oschadbank.ua/msb/credit/579>. (data zvernennia: 02.12.2024). **16.** Ukrhazbank: Prohrama kredytuvannia «5–7–9%». URL: https://www.ukrgasbank.com/small_bussiness/credit/5_7_9_cred/ (data zvernennia: 04.12.2024). **17.** PryvatBank: Prohrama kredytuvannia biznesu. URL: <https://privatbank.ua/business/5-7-9> (data zvernennia: 02.12.2024). **18.** PUMB: Umovy uchasti v prohrami «5–7–9%» URL: <https://b2b.pumb.ua/finance/5-7-9> (data zvernennia: 04.12.2024).

Pavelko O. V. [1; ORCID ID: 0000-0002-2483-2245],
Doctor of Economics, Professor,
Mazurets A. I. [1; ORCID ID: 0000-0002-8213-1121],
Master

¹National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

LENDING BY BANKS TO BUSINESS ENTITIES UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS

The authors emphasize that lending is the main instrument of financial support for business entities. It is determined that the provision of loans to business allows solving the priority needs for sufficient working capital, maintaining production, adapting to new economic challenges, and preserving jobs. The functions of lending are considered. The classification of loans by several criteria is characterized. The purpose of the Loan Program «Affordable Loans 5–7–9%» is investigated. It is established that the program «Affordable Loans 5–7–9%» is one of the largest government initiatives aimed at supporting small and medium-sized businesses in Ukraine. The program is implemented by state and commercial banks of Ukraine. Among them, the largest participants are Oschadbank, Ukrgasbank, PrivatBank and First Ukrainian International Bank. The article highlights the distribution of loans by industry under the Affordable Loans 5–7–9% Program.

It is determined that the largest volumes of lending are directed to the agricultural sector, as this sector is one of the main sources of food stability and export earnings. The volumes of lending by areas of use are analyzed. A comparison of lending conditions in leading banks is made. It is determined that the agricultural sector is a priority because of its importance for food security and export potential of the country. The dynamics of lending by categories of enterprises is presented. The structure of the loan portfolio by the size of enterprises is considered. It is found that medium-sized enterprises occupy the largest share – 32%, which indicates their active role in lending. The share of activities in the loan portfolio is investigated. The loan portfolio is analyzed by type of activities. The volume of the loan portfolio of different banks is analyzed. It is determined that Oschadbank remains the leader in terms of loan portfolio due to its active participation in government support programs.

Keywords: lending; credit; credit functions; types of loans; loan programs.

Отримано: 05 грудня 2024 року
Прорецензовано: 10 грудня 2024 року
Прийнято до друку: 20 грудня 2024 року